

Sant Joan de Déu

UNA VIDA QUE ES PROLONGA

Gmà. Joaquim Erra Mas

Ediciones
San Juan de Dios
CAMPUS DOCENT

Introducció

El 8 de març celebrem la festa de Sant Joan de Déu. Aquest dia, l'any 1550, Joan de Déu moria a la ciutat de Granada, arran d'una malaltia, probablement una pneumònia, sumada a una vida desgastada per una dedicació sense mesura. Recollia llenya per a l'hospital, quan un jove va caure al riu Genil. Era hivern. Joan es va llançar a l'aigua per ajudar-lo. Aquest fet, gairebé al final de la seva vida, reflecteix quin era el propòsit que el movia en aquest món: ajudar el proïsme sense posar-se límits, sense calcular massa, mogut per una força que l'empenyia a estar al servei dels altres. En aquella ocasió, la malaltia es va afegir al deteriorament d'una vida d'entrega, sense pauses ni descansos. No era gaire gran. Es creu que tenia al voltant de cinquanta-cinc anys. Pocs, però els suficients per haver instaurat una manera de viure i haver-la ofert al món. La mort no va silenciar la seva història ni hi va posar fi. L'Hospitalitat, que ell mateix havia creat amb dificultats i molt d'entusiasme, es va convertir en el seu senyal d'identitat, que s'ha anat transmetent de generació en generació al llarg de la història i s'ha propagat pels cinc continents.

Han passat molts segles i Joan de Déu és encara aquella persona viva, encisadora i necessària que ens ajuda a desenvolupar i fer créixer l'Hospitalitat. El "mestre", l'home "que va saber estimar" (com el descriu un dels seus biògrafs), el lluitador incansable, va menar una vida que és un exemple clar del que significa el servei als malalts, a les persones necessitades. Joan de Déu, com tots els grans personatges, és difícil de descriure. Joan de Déu és molt més que paraules. Va ser, i és, un home que va deixar una profunda petjada, que avui continua atraient, i que, com més s'hi aprofundeix, més se n'aprèn, més se'l coneix i més se l'estima.

8 de març de 2016

Dia de Sant Joan de Déu

Una vida que captiva i que convida a fer el bé. Moltes persones, germans i col·laboradors de la seva obra s'han anat transmetent aquestes idees els uns als altres, “contagiant” i promovent el valor de l'Hospitalitat. En definitiva, una vida que es prolonga.

Els orígens

Per saber com va començar la seva història, ens hem de traslladar al final del segle XV. Es creu que l'any 1495 va néixer qui després esdevindria sant Joan de Déu.

En realitat, el seu nom d'origen era Joao Cidade (traduït i popularitzat després com Juan Ciudad). Sabem poques coses dels seus primers anys de vida. La tradició, i així ho recullen alguns dels seus biògrafs, ha situat sempre el seu naixement a Montemor-O-Novo (diòcesi d'Évora), un poblet de Portugal. Expliquen que de molt petit, potser als vuit anys, es va traslladar a Espanya. Desconeixem molts detalls del que va fer en aquesta primera etapa de la vida. El que sí que podem és contextualitzar-lo en una època marcada per les aventures, els descobriments..., cosa que va influir clarament en la seva formació com a persona. Tota la seva vida es caracteritzarà per la itinerància i la recerca. Mai no serà una persona conformista ni que s'acomodi a àmbits que podrien ser per a ell espais tranquils o de seguretat. Joan de Déu és el cercador constant, l'home inquiet, avui diríem que és “una persona de mirada àmplia”, amb visió i capacitat per anar més enllà, i també amb la tenacitat necessària per perseguir i fer realitat les seves intuïcions.

Per les referències que en tenim i pels textos dels biògrafs, els seus primers anys estan marcats per una peregrinació constant. Establert ja a Espanya, va treballar primer de pastor a Torralba de Oropesa, al servei d'un majoral, Francisco Cid, a la senyoria del comte d'Oropesa. Una etapa llarga, potser de gairebé dues dècades —es calcula que hi va ser dels 8 als 28 anys—, probablement l'època més estable de la seva vida, en què es van forjar les bases de la seva personalitat. En aquest sentit, Francisco Cid va ser el seu pare i el seu tutor, i com a tal, una de les persones més influents de la seva vida futura.

Un recorregut per la seva joventut

És l'època dels reclutaments per participar en conteses bèl·liques, un tret característic d'aquells temps. Segurament era una de les poques oportunitats que tenien els joves per viatjar i conèixer altres terres. Joan es va allistar en un parell d'ocasions com a soldat de les tropes del comte d'Oropesa, al servei de l'emperador Carles V. Va deixar enrere la vida de camp, de pastor, i es va obrir a una nova experiència que, sens dubte, també va tenir fortes repercussions en el seu esperit. Va viure, en pell pròpia i aliena, la realitat del dolor, el sofriment i l'amenaça de la mort. Va saber què era passar-s'ho malament, sofrir i veure sofrir. Va conèixer molt de prop la cara oposada del que després seria la seva vida, va ser testimoni de la violència, la lluita, les armes... A ningú no se li escapa que en les guerres es viuen situacions límit: experiències de tensió i sofriment que probablement van fer créixer una sensibilitat especial en la persona de Joan de Déu.

Va participar en les batalles d'Hondarribia i Pavia, i en la defensa de Viena. Expliquen que la seva vida de soldat no va ser massa reeixida. Es té notícia de dos moments delicats: un a Hondarribia, a causa de la caiguda d'una egua que el va estampar contra una pedra i el va deixar greument ferit; i l'altre, quan, a causa del robatori d'un botí que custodiava, va ser condemnat i salvat en última instància. En tot cas, ens trobem davant d'un home inquiet, que coneix i viatja pel món en una època en què les comunicacions no tenien res a veure amb les d'ara. I això comportava temps, però també li brindava l'oportunitat de conèixer. Enmig d'aquest tràfec, dues vegades s'acosta a la mort.

No se sap si arran d'aquesta sacsejada o perquè el pas dels anys ens fa anhelar tornar als orígens, Joan de Déu fa una visita a la seva terra natal, segurament amb el desig de tornar a establir contacte amb els seus i reviure els primers anys de vida. En aquest viatge s'assabenta que la seva mare havia mort feia anys, poc després que ell marxés, i que el seu pare havia entrat en un convent de franciscans. És probable que Joan volgués tornar a trepitjar la terra que l'havia vist néixer, recrear el que podia haver emmagatzemat a la memòria sobre la infància. Lamentablement, va ser una trobada buida. Havia passat massa temps i amb prou feines quedava rastre del seu nucli familiar més proper. Desconeixem si va ser per aquesta realitat, o perquè ja ho tenia al cap, però, una vegada més, Joan no s'atura i continua viatjant.

Fa una segona estada a Oropesa, no sabem si per reprendre de manera estable la seva vida anterior o simplement per ressituarse. És possible que en aquella ocasió es sedimentés tot el que havia viscut fins llavors, devia valorar què fer i on anar, i va reprendre el camí. Cal continuar buscant, caminant. Després de fer de pastor en una heretat de Sevilla, anirà a Gibraltar i d'allí a Ceuta, on treballa en la construcció de les muralles per poder ajudar una família por-

tuguesa. Torna a Gibraltar i allí inicia la seva etapa com a venedor de llibres.

Més tard, s'instal·la a Granada. En aquesta ciutat és on tenen lloc els fets més singulars de la seva vida. Una ciutat atrafegada, mercantil, amb gent de pas, un referent dels segles XV i XVI. Joan de Déu fa una pausa en el camí, que serà el pas previ per a un canvi radical de vida. Durant un temps fa de llibreter, primer com a venedor ambulat i després en una petita parada situada a Puerta Elvira. Un ofici que comporta conviure amb la gent, intercanviar, veure i conèixer, tenir un contacte directe amb les persones del carrer. Mantenia ja en aquell temps una activitat caritativa, de proximitat i d'ajuda, que era l'expressió d'una vida cristiana de fe i d'oració.

El canvi en la seva vida

El 20 de gener de 1539, festa de Sant Sebastià, el pare Joan d'Àvila predicava a l'Ermida dels Màrtirs. Joan de Déu hi va anar a oir missa. L'homilia va ser el detonant que li va desbordar el cor. El contingut era la misericòrdia de Déu, la denúncia de la distribució injusta de les riqueses, la necessitat d'atendre tothom sense distinció... Un xoc emocional profund que el commou. El gran contrast entre l'amor que Déu professa envers totes les persones i la poca correspondència d'amor entre nosaltres. Una confrontació espiritual que representa una autèntica crisi i un revulsiu interior. Ja no pot continuar fent el mateix, ja no té sentit voltar pel món, ni vendre llibres. Alguna cosa se li regira per dins. Un testimoni de l'època descriu aquest moment:

“...Predicava aleshores en aquesta ciutat un sant clergue a qui anomenaven mestre Àvila, predicador apostòlic i de molt santa vida; a la ciutat deien que aquest sant mestre l’havia convertit, i aquest testimoni el va veure a l’església Major de la ciutat envoltat de gent, xisclant i demanant misericòrdia a Déu i colpejant-se el pit; deien que havia estat tres dies a l’església sense menjar ni beure, i uns deien que s’havia tornat boig i altres que era un sant i que allò era obra de Déu.”

L’episodi de la conversió de Joan de Déu és un dels moments més importants de la seva biografia. Se n’han escrit diversos estudis i hi ha diferents interpretacions. En aquest repàs breu de la seva vida, ho recollim com un fet que serveix d’enllaç entre dues etapes de la seva existència. En aquell moment, fa un gir dràstic i comença el que després serà la seva obra d’Hospitalitat. Aquesta conversió s’expressa també amb el canvi de nom. De Juan Ciudad, el nom original, passa a ser Juan de Dios (Joan de Déu). Però haurà de transcórrer encara un temps perquè es visualitzi que efectivament tot el que li passa és expressió de la vida espiritual, de la fe i de l’acció de l’Esperit de Déu. Va ser força després d’aquest esdeveniment quan el bisbe de Tui, Miguel Muñoz, que era de pas a Granada i que havia estat majordom de l’Hospital Real, coneixedor de tota l’obra, li suggereix el canvi de nom.

En plena crisi de conversió, pres per boig, va ser ingressat a l’Hospital Real de Granada, on va veure i va suportar els tractaments de l’època. Qui tingui ocasió de veure la pel·lícula *L’home que va saber estimar*, inspirada en la vida de Joan de Déu, es podrà apropar de manera molt gràfica al context d’aquella època. Eren tantes les condicions de duresa i maltractament que Joan de Déu expressa el desig que marcarà la resta de la seva vida: “Que Jesucrist em porti temps i em doni gràcia per poder tenir un hospital, on pugui acollir els pobres desemparats i mancats de judici, i servir-los com desitjo”.

Aquesta realitat explica, entre altres motius, la sensibilitat que sempre ha existit a l’Orde per atendre les persones amb problemes de salut mental.

El mateix pare Joan d’Àvila va seguir de prop el procés de canvi i conversió de Joan de Déu. Va ser la persona que el va ajudar a desitriar, analitzar i interpretar el que li passava i qui va orientar les seves vivències religioses. El fragment d’una de les cartes de Joan de Déu revela a la perfecció la seva espiritualitat: “Si sabéssiu com n’és de gran la misericòrdia de Déu, mai no deixaríeu de fer el bé mentre poguéssiu”. Aquesta va ser la màxima que Joan de Déu no solament va deixar per escrit, sinó que sobretot va viure.

Un home per als altres

La dedicació, el servei, el fet de bolcar-se a atendre els altres, serà a partir d’aquell moment la constant més clara de la seva vida. Després de l’estada a l’Hospital Real, va tenir l’oportunitat de mantenir una trobada amb sant Joan d’Àvila, qui el va escoltar i el va ajudar a aclarir el seu futur. La inquietud l’impulsava a dedicar-se a l’atenció de les persones malaltes. Primer va viatjar al monestir de Guadalupe, un lloc de peregrinació per resar a la Verge, però que es va convertir també en una oportunitat d’aprenentatge. A Guadalupe, hi havia una comunitat de monjos jerònims que regentaven un hospital molt famós en aquell temps. Un lloc on es promovia el coneixement, l’estudi, l’atenció correcta. Joan de Déu es va amarar de totes aquelles idees, que aviat esdevindran la base que guiarà la seva manera

d'atendre els malalts. De retorn a Granada, va assumir els prejudicis que sobre ell podia tenir la gent; al capdavant, l'havien vist fora de si pels carrers i se sabia que havia estat ingressat a l'Hospital Real, titllat de boig. Tot i així, no va voler renunciar a l'impuls de la veu interior, per dur a terme el que, amb l'ajuda de sant Joan d'Àvila, va intuir que Déu li demanava: posar-se al servei dels malalts i dels necessitats.

Per mitjà de diferents contactes va aconseguir que la família Venegas, que tenia un palauet a la ciutat de Granada, li deixés el vestíbul per poder-hi acollir les persones que trobava al carrer sense cap mena d'atenció. Amb el que li proporcionaven i amb el que ell mateix demanava, els donava menjar. De mica en mica, l'espai i les condicions es van tornar insuficients, i sembla també que a la família Venegas la incomodava que cada vegada fos més nombrós el grup de necessitats que hi acudien. El van apressar a buscar un altre lloc.

Un cop orientada la seva itinerància interior, Joan de Déu comença una altra "peregrinació" per buscar espais, ja no per a ell, sinó per poder acollir i atendre les persones que recollia pel carrer o que se li dirigien per demanar-li ajuda. Aquesta situació va ser l'origen del que s'ha considerat el seu primer hospital, un petit local al carrer de Lucena. I també va afavorir que persones com la família Venegas i el capellà de l'Hospital Real, coneixent les intencions de Joan de Déu, l'ajudessin econòmicament.

Joan sap que ajudant els altres ens ajudem també a nosaltres mateixos, i quan surt a demanar pels carrers de Granada no cessa de repetir la seva màxima popular: "Germans, feu-vos el bé a vosaltres mateixos donant una almoina als pobres". La tradició ha fet que encara avui a Itàlia als Germans de Sant Joan de Déu se'ls conegui popularment com els *fatebenefratelli*. És una expressió encertada

per afirmar el que viuen moltes persones quan comparteixen experiències de dedicació, servei i ajuda.

Una nova manera de viure

Joan de Déu inaugura així una manera de viure, i no ho fa redactant-la per escrit. És senzillament la manifestació de la seva vida, el resultat d'aquest combinat de fe, servei, dedicació i obstinació per complir el que ell va descobrir que era la voluntat de Déu en la seva vida.

Joan de Déu és un home actiu. El seu temps, posat al servei dels altres, li dóna tant de si que li permet fer una vida d'oració, que mai no deixa de banda, atendre les persones que acull i sortir al carrer a demanar almoina. Tenia la ferma convicció que en tot el que feia, Déu era sempre present. Hi va confiar del tot. No li faltaven, ni li faltarien en el futur, dificultats, destrets, disgustos, desenganys, alguna calúnnia, però també estava convençut que, per a qui fa el bé, tot és gràcia. Que Déu no el deixaria sol en l'aventura a la qual l'havia conduït l'esperit. I que servir els altres estava per sobre de les dificultats, ja que atorgava un sentit profund a la vida.

A poc a poc s'anava coneixent la seva obra, la manera d'atendre les persones, l'atenció que promovia i com acollia i tenia cura de tothom. Comencen a aparèixer persones que de manera voluntària acudeixen al seu centre a donar un cop de mà. El seu estil desperta admiració i adhesió. Així neix la "família" de sant Joan de Déu. Persones que, atretes per la seva obra, comencen a dedicar-li temps,

i altres que li ofereixen coneixements. Joan de Déu aplega al seu voltant infermers, metges, ajudants, donants i benefactors, que fan possible, cadascú segons les seves possibilitats, que moltes persones puguin ser ateses.

Expliquen que cridava l'atenció com Joan de Déu va organitzar el centre. Tenia cura de tots els detalls, dels aspectes d'acollida, de l'atenció, de la neteja. Des del principi, i amb els recursos que anava aconseguint, va esforçar-se per fer el bé de la millor manera possible.

Una obra que creix

Cada cop són més les persones que acudeixen a casa de Joan de Déu, però ell és un home sense límits. Les acull a totes, també a les que troba pels carrers i els camins. Com que dona molt, rep cada cop més, i això fa que cada vegada hi hagi més gent que l'ajudi a atendre els malalts i contribueixi a la seva obra perquè pugui disposar del que li calgui. És el cercle de la generositat, de la dedicació i del contagi per fer el bé, que sens dubte ennobleix els qui el practiquen i satisfà les necessitats dels que demanen ajuda. L'obra que havia iniciat ja no es podia aturar, i ell mateix, Joan de Déu, explica en una carta que cada cop hi ha més persones que el van a veure amb tota mena de demandes, i que també s'ha de dedicar a donar almoïna a les que troba pel carrer, perquè la necessitat dels altres sempre li commou el cor: "Quan no els puc socórrer, m'entristeixo molt", diu textualment. Si cal s'endeuta i remou cel i terra per poder disposar dels recursos més bàsics, i molts cops, pels camins que recorre,

fins i tot dona la roba que porta. No sempre tot el que rep i l'almoïna que recull arriba al seu hospital. Són tantes les necessitats que troba al seu pas, que en el camí reparteix i auxilia a tothom que pot i que ho necessita. Alguns li ho retreuen, però ell ho té clar: "Donar aquí o donar allà, tot és guany".

Joan de Déu és el reflex pur del bon samarità. Per això, el dia de la seva festivitat es llegeix aquell relat bíblic. Joan de Déu no fa marra des ni passa de llarg, no s'excusa ni deriva, no prioritza les ocupacions ni les tasques. S'atura, se centra en la realitat de les persones que troba al seu pas, les atén, s'hi implica i s'hi compromet, i quan cal se les carrega a l'esquena i se les enduu a casa. Tot està clarament orientat envers qui ho necessita, allò que té i allò que rep, el temps i la dedicació, l'interès i l'afecte.

Queda ja molt enrere el record de la bogeria sense sentit, i cada cop és més clar que el que fa Joan de Déu és una bogeria d'amor. Trenca els paràmetres dels mesuraments i els càlculs, de les lògiques humanes de la raó i es deixa guiar per la força de la fe i de l'amor. És desmesurat i no calcula ni fa gaires previsions. El seu interès no se centra en ell mateix ni en les seves coses, viu i es desvia clarament pels altres.

En els moments més difícils, Déu sempre troba la manera de fer-se present per no deixar que res, fet en nom del bé i per al bé, s'esfondri. En aquesta etapa és quan té lloc el canvi de nom, de Juan Ciudad a Juan de Dios (Joan de Déu). No hi ha dubte, una cosa així només pot ser obra de Déu.

Aquesta manera de fer li va plantejar la necessitat de buscar un espai més gran per continuar la seva obra. Un lloc on pogués atendre més gent i d'una manera més adequada. Cinc persones s'hi havien unit per portar el mateix estil de vida. Van ser els primer Germans de

Sant Joan de Déu, els primers companys. Inicialment, Antón Martín i Pedro Velasco i, poc després, Simón de Àvila, Doménico Piola i Juan García. Tots cinc, atrets per la seva obra, decideixen dedicar-se en cos i ànima, i ja per sempre, a practicar el que veien fer a Joan de Déu. La seva proposta de vida no es va expressar en cap escrit ni en cap discurs, ni tan sols mitjançant una invitació a seguir-ne les passes. Era l'estil de vida de Joan de Déu el que els atreia i despertava el seu desig de viure i de servir com ell ho feia.

És aleshores quan es presenta l'oportunitat de traslladar-se a la Cuesta de Gomérez. Un edifici ampli, amb espais exteriors, que havia estat el convent d'una comunitat de monges franciscanes terciàries. Era l'ocasió per poder dissenyar una millor distribució i organització de l'hospital, incorporar-hi criteris de salubritat per a l'atenció dels malalts, diferenciar espais segons la gravetat dels casos i les patologies, aspectes que avui ens semblen habituals, però que en aquell moment, en el segle XVI, eren innovadors. Per això, algun biògraf ha qualificat Joan de Déu com el fundador de l'hospital modern. Fos com fos, el que és evident és que la seva voluntat de fer el bé i de viure centrat en les necessitats de les persones malaltes el porta a desenvolupar la creativitat d'una forma innovadora, la qual cosa representa un pas endavant en l'atenció dels malalts. D'alguna manera, s'estava complint el desig premonitori que va tenir mentre estava ingressat a l'Hospital Real: "Que Jesucrist em porti temps i em doni gràcia per poder tenir un hospital, on pugui acollir els pobres desemparats i mancats de judici, i servir-los com desitjo".

Certament, el desig s'anava fent realitat. Una de les coses que sempre ha suscitat admiració és veure com, ja des del principi, té un interès clar per preocupar-se de l'acollida i l'atenció dels qui ho necessitaven. En augmentar el nombre de persones que s'acollien al centre i que es vinculaven amb la seva obra, calia organitzar les tasques, distribuir-les i establir maneres d'actuar. Això explica els in-

teressants manuals d'atenció que apareixen en els primers escrits i constitucions de l'Orde, en què es descriuen acuradament tots els detalls que garantien l'atenció correcta de la persona, tant en els aspectes físics com en els espirituals. Probablement d'aquesta sensibilitat i voluntat de "fer el bé, ben fet" sorgeix el valor de la professionalitat i la responsabilitat que sempre ha acompanyat el valor central de l'Hospitalitat que identifica l'Orde de Sant Joan de Déu.

Una recerca contínua

El creixement incessant de la seva obra l'obligava lògicament a buscar més recursos per poder atendre tantes persones. La popularitat i la fama de la bona atenció prestada per la casa de Joan de Déu feia que fossin molts els qui acudien a demanar ajut o a ser atesos. I a la casa de Joan de Déu, com a casa d'Hospitalitat, no es rebutjava ningú. Va arribar un moment en què, pel que sembla, ell mateix va sentir cert vertigen en contemplar l'obra que havia iniciat. La responsabilitat era cada cop més gran, i també ho eren les necessitats i els deutes. Sembla que, orientat per Joan d'Àvila, emprèn, juntament amb un altre germà, un viatge per terres de Castellà a la recerca de persones que el puguin ajudar. L'objectiu és arribar a Valladolid, on hi havia la Cort. Els viatges eren llargs en aquella època. Calia disposar de temps. I ell en tenia. Afortunadament, l'Hospital de Granada ja funcionava i els nous companys, els seus primers germans, en garantien el funcionament. "Joan de Déu feia camí i escola." Per allà on passava s'allotjava als hospicis, que eren els hospitals de l'època, i també allí col·laborava ajudant en l'atenció de les persones. Hi ha re-

lats de testimonis de l'època que expliquen l'admiració que suscitava la seva manera de fer i d'actuar. No deixava indiferent, era i continua sent un referent per la capacitat de servei, la universalitat i la generositat. Joan de Déu era, ja en aquell moment, "escola d'Hospitalitat".

Durant el viatge aprofita per visitar el mestre Joan d'Àvila, que li dóna suport i l'ajuda a trobar contactes per poder fer front a les necessitats, però també l'acompanya en el procés espiritual, que és en definitiva la font i l'origen de tota la seva obra. És el que dóna el veritable sentit a la seva vida i que Joan viu com l'acompliment de la voluntat de Déu en ell. Per això, l'espiritualitat de l'Orde es basa en aquesta mà de Déu, que s'allarga per arribar als malalts i als necessitats, en el fet de passar pel cor la dissort de les persones i actuar sempre de la millor manera possible en benefici dels qui més ho necessiten.

Joan de Déu continua el seu trajecte. Després de les terres de Castella, emprèn un altre viatge, aquest cop per Andalusia. El propòsit és sempre el mateix, visitar persones que el puguin ajudar en la seva missió. Les escasses cartes que es conserven són un testimoni clar de quines eren les seves preocupacions per poder arribar a tanta gent i com mai no va deixar de confiar en aquell que sabia que encoratjava la seva tasca. Diverses vegades recull explícitament la seva confiança en Jesucrist, que tot ho preveu, malgrat les nombroses situacions difícils a les quals s'ha d'enfrontar. Les cartes a Gutiérrez Lasso ens en revelen els sentiments, les preocupacions i les confiances.

"Són tants els pobres que vénen aquí, que molts cops em quedo meravellat de com es poden sustentar: però Jesucrist tot ho proveeix i els dóna menjar (...) El dia que no trobo tanta almoïna, ho prenc en fianga i altres cops dejunen (...) estic tan empenyorat que moltes vegades no surto de casa pels deutes que tinc."

Es evident que no va ser fàcil, com tampoc no ho és tot allò que és important en la vida, però sí que va ser una "gran" gesta, que va omplir la vida de Joan de Déu i de moltes altres persones que al llarg de la història hem trobat el nostre espai vital en l'exercici de l'Hospitalitat.

La imatge de Joan de Déu intervenint en l'incendi de l'Hospital Real de Granada va quedar enregistrada en la ment dels que el van presenciar. Era el juliol de 1549. Per la ciutat es va escampar ràpidament la notícia que l'hospital estava en flames. Joan de Déu el coneixia bé perquè hi havia estat ingressat i sabia que les persones que hi eren podien córrer perill. Sense pensar-s'ho dues vegades (mai no va perdre el temps a fer càlculs), es va dirigir a l'hospital i va salvar a tothom que va poder, davant la perplexitat dels que el veien entrar i sortir, malgrat el perill del foc, amb els malalts en braços. Va ser una acció que va quedar encunyada en la tradició i que molts testimonis van relatar en el procés de beatificació. Es conserven imatges pictòriques que recorden el fet. Joan de Déu, que després fou nomenat patró d'hospitals i malalts, i d'infermers i infermeres, ho és també dels Cossos de Bombers, fruit d'aquesta actuació heroica en l'incendi de l'Hospital Real.

Una malaltia que el porta a la mort

Joan de Déu va emmalaltir després de llançar-se al riu Genil, com ja hem esmentat, per ajudar un jove que hi havia caigut. Ell volia quedar-se al seu hospital, al costat dels seus, però sembla que el van

convèncer perquè acceptés l'oferiment de la família Pisa d'acollir-lo a casa seva, atès el seu delicat estat de salut.

És una manifestació més de la tendresa i l'admiració que Joan de Déu despertava en la gent de bona voluntat, que li donava suport en tot el que feia i necessitava. Tanmateix, no tots en tenien el mateix concepte. També hi va haver qui va recelar-ne, fins al punt que el van acusar d'acollir persones que alguns consideraven de mala reputació. Quan l'adverteixen sobre aquesta qüestió, Joan de Déu no dubta a recordar que el sol surt per a tothom i que en qualsevol cas l'únic indigne de ser a la casa era ell mateix. Això emmudia els qui alimentaven la discòrdia i la calúmnia.

Joan de Déu va passar els darrers dies a casa de la família Pisa. Encara s'hi pot visitar l'habitació on va morir, representat de genolls i amb un crucifix a la mà, en actitud d'oració.

Van repicar les campanes. La notícia de la mort de Joan de Déu es va propagar ràpidament per Granada. La ciutat que ell havia recorregut tantes i tantes vegades, la que l'havia vist caminar amunt i avall, primer desorientat i després carregant malalts a l'esquena, fent el bé i atenent a tots els que trobava i que li sortien al pas, estava ara commoguda. A mesura que la notícia es difonia pels carrers, la gent sortia de les cases per assistir al seu últim comiat. Joan de Déu era l'home de tots, l'home del carrer, i ja gairebé ningú no dubtava que la seva obra era cosa de Déu.

Aquesta és l'herència de Joan de Déu. Ell era la imatge dels seus primers companys, com ho és encara la nostra i la dels qui col·laboren i l'ajuden en la seva obra, i la de tantes persones que en molts indrets del món estan vinculades amb la seva Hospitalitat. Era viu en la memòria dels ciutadans de Granada, que van recollir relats de la seva vida i van testificar en el procés de beatificació. La seva presèn-

cia és viva en la ment i el cor de persones d'arreu del món on arriba l'Hospitalitat de Sant Joan de Déu. Un record que no roman només en la memòria, sinó que es visibilitza en tantes i tantes persones que al llarg dels segles continuen transmeten amb la seva vida l'esperit i les actituds de Joan de Déu. Una vida que es prolonga.

Dades biogràfiques

- Any 1495** Neix a Montemor-O-Novo (Portugal)
- Any 1503** Arriba a la ciutat d'Oropesa (Toledo), on treballa de pastor
- Any 1523** Deixa el seu ofici durant un temps i s'enrola a l'exèrcit de Carles V a Hondarribia
- Any 1532** Es troba de nou fent de soldat a Viena
- Any 1535** Torna a Espanya. A Ceuta treballa de paleta en la construcció de les muralles de la ciutat. Després passa a Gibraltar, on fa de llibreter ambulat
- Any 1538** Arriba a la ciutat de Granada i instal·la una parada de llibres a Puerta Elvira
- Any 1539 (20 de gener)**
Conversió a Granada, després d'assistir a un sermó de Joan d'Àvila a l'Ermida dels Màrtirs d'aquesta ciutat
- Any 1539 (16 de maig)**
Surt de l'Hospital Real de Granada, on havia estat ingressat, titllat de boig
- Any 1539** Funda el seu primer hospital al carrer de Lucena de Granada
- Any 1543** Trasllat dels malalts al nou hospital de la Cuesta de Gómez, a prop de l'Alhambra
- Any 1546** Rep els seus dos primers companys, Antón Martín i Pedro Velasco
- Any 1548** Visita la Cort a Valladolid i s'entrevista amb el futur rei Felip II per recollir almoines
- Any 1549** Salva els malalts de les flames de l'incendi de l'Hospital Real de Granada
- Any 1550** Mor a casa de la família García de Pisa a Granada, el 8 de març
- Any 1630** És beatificat el 21 de setembre pel papa Urbà VIII
- Any 1690** El papa Alexandre VIII el canonitza el 16 d'octubre
- Any 1886** El papa Lleó XIII el nomena patró d'hospitals i malalts, el 27 de maig
- Any 1930** El papa Pius IX el nomena patró d'infermers i de les seves associacions, el 28 d'agost
- Any 1940** El papa Pius XII el nomena copatró de Granada
- Any 1953** És nomenat patró dels bombers espanyols.

© Gmà. Joaquim Erra Mas

Drets exclusius d'aquesta edició no comercial en llengua catalana:
Orde Hospitalari de Sant Joan de Déu Província d'Aragó – Sant Rafael

Febrer 2016

 comunicacion.curia@ohsjd.es

